

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o.

Voorts heeft het College voor Examens (CvE) op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet CvE de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Examens.

De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.

- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
  - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;

- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
  - 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
  - 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
  - 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
  - 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
  - 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.
- NB1 Het College voor Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.
- NB2 Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.
- NB3 Als het College voor Examens vaststelt dat een centraal examen een onvolkomenheid bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.
Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk nadat de onvolkomenheid is vastgesteld via Examenblad.nl verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

NB

- a. Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
  - b. Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden WOLF-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.
- Een onvolkomenheid kan ook op een tijdstip geconstateerd worden dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt. In dat geval houdt het College voor Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 78 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Vakinhoudelijke argumenten moeten afkomstig zijn uit gezaghebbende, wetenschappelijke publicaties.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

De Republiek in een tijd van vorsten

---

1 maximumscore 2

De juiste volgorde is:
2, 3, 6, 5, 4, 1

Opmerking

Als door het wegstrepen van één foutief geplaatst nummer een verder juiste reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.

2 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

Deze gang van zaken past bij de centralisering van het Habsburgse bestuur van de Nederlanden: een lokaal conflict tussen twee Zeeuwse steden werd beslist door een centrale instelling (in dit geval de Geheime Raad) in Brussel.

Vraag	Antwoord	Scores
3	<p>maximumscore 3</p> <p>Uit het antwoord moet blijken dat er sprake is van:</p> <ul style="list-style-type: none"> • continuïteit, want zowel de Habsburgers als de Republiek maken gebruik van de Raad van State (als adviserend orgaan) voor het bestuur van het hele land / over zaken van algemeen belang (oorlog/belastingen) • verandering, want onder de Habsburgers bestaat de Raad van State uit edelen / door de landsheer aangewezen personen / uit een wisselend aantal raadsheren; in de Republiek bestaat de Raad van State uit een (vaste) afvaardiging van de gewesten 	<p>1</p> <p>2</p>
4	<p>maximumscore 3</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het verzoek van Karel V was in overeenstemming met zijn godsdienstpolitiek, want hij wilde in zijn rijk alleen de rooms-katholieke godsdienst toestaan / want het toestaan van het protestantisme in delen van zijn rijk doorkruiste zijn beleid om alleen de rooms-katholieke godsdienst toe te staan • Als openbaar zou worden dat Karel V deze vrede niet had willen sluiten, zou aan de legitimiteit van de Godsdienstvrede getwijfeld kunnen worden / zou de vrede in gevaar komen 	<p>2</p> <p>1</p>
5	<p>maximumscore 2</p> <p>Uit het antwoord moet blijken dat:</p> <p>de gewesten op eigen initiatief bijeenkomen (dus niet op initiatief van de landsheer of diens landvoogd).</p> <p>of</p> <p>de gewesten (zonder de landsheer of diens landvoogd erin te betrekken) met de opstandige gewesten/Holland en Zeeland willen onderhandelen over vrede.</p>	
6	<p>maximumscore 1</p> <p>Uit het antwoord moet blijken dat alle gewesten de Pacificatie van Gent / een vredesverdrag sluiten.</p>	

Vraag	Antwoord	Scores
7	<p>maximumscore 3</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Na de Bloedbruiloft waren de Franse hugenoten niet meer in staat hun geloofsgenoten in de Nederlanden te helpen / was het beleid in Frankrijk meer op de rooms-katholieke belangen gericht • Elizabeth was protestant (net als de opstandelingen) / Elizabeth had geschokt gereageerd op het nieuws van de Bloedbruiloft (de moord op geloofsverwanten) / Elizabeth vreesde de Spaanse (zee)macht / Elizabeth zou een Spaanse beheersing van de mondingen van Rijn, Maas en Schelde niet willen dulden • Elizabeth wilde de katholieken in eigen land niet provoceren / achtte de Opstand op dat moment weinig kansrijk / wilde geen oorlog riskeren met het machtige Spanje 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
8	<p>maximumscore 3</p> <p>Een juist antwoord bevat de volgende elementen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De Amsterdamse stedelijke regenten waren kooplieden die zich (vooral) lieten leiden door hun handelsbelangen • Aan het begin van de Opstand was het voor de handel van Amsterdam niet voordelig om zich bij de Opstand aan te sluiten, omdat dit de handel met Spanje/Spaanse/Spaansgezinde gebieden benadeelde • Naarmate de Opstand vorderde / meer steden in Holland / de Nederlanden zich bij de Opstand aansloten, werd het voor de handel van Amsterdam juist onvoordelig zich niet bij de Opstand aan te sluiten omdat Amsterdam van steeds meer afzetmarkten/handelsgebieden afgesloten raakte 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
9	<p>maximumscore 3</p> <p>Een juist antwoord bevat de volgende elementen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • een juiste binnenlands-politieke reden voor Willem van Oranje om de hertog van Anjou voor te stellen, bijvoorbeeld: Willem van Oranje hoopte zo de steun onder katholieke Nederlanders voor de Opstand te vergroten / de kloof tussen de protestantse en katholieke gewesten te overbruggen • een juiste buitenlands-politieke reden voor Willem van Oranje om de hertog van Anjou voor te stellen, bijvoorbeeld: Willem van Oranje hoopte op deze wijze militaire/diplomatieke steun te verwerven van Frankrijk • een juiste politieke reden voor de Franse koning om zijn broer/de hertog van Anjou naar de Nederlanden te laten gaan, bijvoorbeeld: de Franse koning hoopte op deze manier de invloed van het katholicisme in de Nederlanden te vergroten / zijn positie tegenover (aartsvijand) Spanje te versterken / in eigen land zijn aanzien bij de hugenoten te versterken 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
10	<p>maximumscore 2</p> <p>Kern van een juist antwoord is: In <i>Mare Liberum</i> wordt het recht op de vrije zee / handelsvrijheid vastgelegd, maar volgens Winwood eist de VOC in Indië de handel geheel voor zichzelf op / verjaagt de VOC de Engelsen in Indië (en houdt zich dus niet aan dit principe).</p>	
11	<p>maximumscore 3</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uit bron 4 blijkt dat Jacobus ervan uitgaat dat de Staten-Generaal de VOC kunnen opdragen de vrede te bewaren (tussen de Nederlandse en Engelse kooplieden) 1 • Uit bron 5 blijkt dat Winwood weet dat de Staten-Generaal geen zeggenschap hebben over de VOC / dat de VOC zich weinig aan zal trekken van instructies van de Staten-Generaal 1 • wat kan worden verklaard uit het verschil in kennis over de bijzondere staatsstructuur van de Republiek met het geringe centrale gezag van de Staten-Generaal / de VOC als een "staat in de staat" / waarvoor de verklaring kan zijn dat Jacobus zich als (semi)absoluut vorst niet kan voorstellen dat onderdanen zo zelfstandig kunnen optreden 1 	
12	<p>maximumscore 2</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Deze boodschap is gericht aan (de aanhang van) Johan van Oldenbarnevelt (die de arminianen steunde) / die de stadhouder tegenwerkte 1 • Maurits liet met zijn bezoek zien dat hij zich afkeerde van de (arminiaanse) politieke lijn van Van Oldenbarnevelt / dat hij de strijd om de macht met Van Oldenbarnevelt aanging 1 	
13	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <p>Bij 1:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Frankrijk/Hendrik IV steunde de Republiek in de Opstand tegen Spanje waardoor de Republiek de oorlog kon voortzetten, wat de Republiek en Spanje verder uiteen dreef 1 <p>Bij 2:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Frankrijk/Lodewijk XIV wilde uitbreiden naar het noorden waardoor zowel grondgebied van de Republiek als Spanje werden bedreigd, wat de Republiek en Spanje dichter bij elkaar bracht 1 	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

14 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat:

- vóór de Vrede van Münster / tijdens de Nederlandse Opstand Engeland de Republiek steunde / Engeland en de Republiek samenwerkten in de strijd tegen Spanje 1
- ná de Vrede van Münster de spanningen tussen Engeland en de Republiek toenemen / Engeland en de Republiek diverse oorlogen tegen elkaar voeren, omdat zij elkaars (handels)concurrenten zijn geworden 1

15 maximumscore 4

Kern van een juist antwoord is:

- De Amsterdamse kooplieden hebben belang bij handel (en zijn daarom voorstander van vrede) 1
- terwijl de stadhouder belang heeft bij de bescherming van de Republiek tegen buitenlandse dreiging/Frankrijk / versteviging van zijn status/positie/dynastie / handhaving van het machtsevenwicht in Europa (en daarom de oorlog wil voortzetten) 1
- De prent laat zien dat (twee van de volgende): 2
  - de Amsterdamse koets de defensie van de Republiek / het vaderland omverwerpt, waarmee wordt gesuggereerd dat Amsterdam de verdediging van de Republiek schaadt.
  - de Amsterdamse koets de gewesten omverwerpt / de pijlen van de Unie uiteen laat vallen, waarmee wordt gesuggereerd dat Amsterdam de eenheid van de Republiek verbreekt.
  - de Amsterdamse koets de godsdienst omverwerpt, waarmee wordt gesuggereerd dat Amsterdam de godsdienstvrijheid in gevaar brengt.
  - Vrouwe Justitia op de vlucht wordt gejaagd, wat suggereert dat Amsterdam het recht laat verdwijnen.
  - de privileges worden vertrapt, wat suggereert dat Amsterdam de oude rechten/traditie niet respecteert.

16 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat door de (relatieve) vrijheid van drukpers in de Republiek boeken konden worden gedrukt die in andere landen/Frankrijk verboden waren en deze boeken werden vervolgens vanuit de Republiek verspreid in Europa.

De Verenigde Staten en hun federale overheid, 1865-1965

17 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

In het veertiende amendement werd rassendiscriminatie verboden, wat nodig was doordat in zuidelijke staten de rechten van de voormalige slaven werden beperkt (door *black codes*).

18 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Thomas Nast beeldt de Democraten af als corrupte stemmenkopers, waarmee hij laat zien dat volgens hem de Democraten zich niet houden aan de principes van de grondwet / de democratische spelregels (terwijl zij zich daar wel op beroepen) 2
- Thomas Nast beeldt het opknopen af van een zwarte man op de achtergrond / beeldt het vertrappen af van de zwarte man die naar de stembus reikt, waarmee hij laat zien dat de Democraten de zwarte bevolking niet als gelijkwaardig zien zoals de grondwet voorschrijft (terwijl zij zich daar wel op beroepen) 2

Opmerking

Alleen als bij een verwijzing naar de bron een juist historisch argument wordt gegeven, worden 2 scorepunten toegekend.

19 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Bij 1:

- Net als Croly zien beide stromingen de oorzaak van de sociale kwestie in de ontwikkeling van het Amerikaanse kapitalisme / de trustvorming / de corruptie / de accumulatie van kapitaal 1

Bij 2:

- Croly zoekt de oplossing van de sociale kwestie in een actieve federale overheid, wat aansluit bij de ideeën van de *Progressive Movement* 1

Bij 3:

- Croly zoekt de oplossing van de sociale kwestie niet in de terugkeer naar de agrarische samenleving die de *People's Party* nastreeft 1

Vraag	Antwoord	Scores
20	<p>maximumscore 4</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="280 293 1326 477">• De oude betekenis van de <i>Manifest Destiny</i> hield in dat de Verenigde Staten een taak hadden in het ontwikkelen van het eigen continent, waaraan de tegenstanders van de annexatie het argument ontleenden dat de Verenigde Staten die taak niet hadden voor gebieden die buiten het Noord-Amerikaanse continent lagen (zoals de Filippijnen) <li data-bbox="280 483 1326 672">• De nieuwe betekenis van de <i>Manifest Destiny</i> hield in dat de Verenigde Staten een (in geografisch opzicht) ruimere beschavingstaak hadden, waaraan de voorstanders van de annexatie het argument ontleenden dat de Verenigde Staten de Filippijnen tot ontwikkeling dienden te brengen 	<p>2</p> <p>2</p>
21	<p>maximumscore 2</p> <p>De juiste volgorde is: 3, 6, 2, 4, 1, 5</p> <p><i>Opmerking</i> <i>Als door het wegstrepen van één foutief geplaatst nummer een verder juiste reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.</i></p>	
22	<p>maximumscore 2</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="280 1104 1326 1205">• De jongeren in de bron verzetten zich tegen vernederende schoolregels, waaruit blijkt dat zij zich vereenzelvigen met de actieve houding die W.E.B. DuBois voorstaat <li data-bbox="280 1211 1326 1328">• De ouderen in de bron veroordelen de acties van de jongeren, waaruit blijkt dat zij zich vereenzelvigen met de visie van Booker T. Washington, die vond dat de zwarte bevolking zich moest aanpassen 	<p>1</p> <p>1</p>
23	<p>maximumscore 4</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="280 1451 1326 1632">• Door de <i>Social Security Act</i> krijgen werknemers de zekerheid van een vast inkomen vanaf hun vijftenzestigste jaar, wat past bij het (politiek-maatschappelijk) doel van de <i>New Deal</i> om sociale spanningen / de kans op ontwrichting van de samenleving te verminderen / ongelijkheid/armoede te verkleinen <li data-bbox="280 1639 1326 1749">• Met de cheques van de <i>Social Security Act</i> komt er geld in de economie, wat past bij het (economisch) doel van de <i>New Deal</i> om de koopkracht/werkgelegenheid/effectieve vraag te vergroten 	<p>2</p> <p>2</p>

Vraag	Antwoord	Scores
24	<p>maximumscore 4</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • President Roosevelt was voorstander van het bestrijden van het fascisme in Europa / het helpen van Groot-Brittannië • Dit beleid stuitte op weerstand in het Congres omdat tegenstanders daarvan wilden vasthouden aan de neutraliteitspolitiek • De <i>Lend Lease Act</i> was een overwinning voor president Roosevelt's buitenlands beleid, omdat de Verenigde Staten door de wet wapens konden leveren aan de geallieerden (om zo het fascisme te bestrijden) • De <i>Lend Lease Act</i> was ook een overwinning voor de tegenstanders van Roosevelt's buitenlands beleid, omdat de Verenigde Staten formeel vasthielden aan de politiek van neutraliteit 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
25	<p>maximumscore 4</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Historici die het ontstaan van het <i>Imperial Presidency</i> dateren in de jaren 1930 redeneren dat de macht van de president in de eerste twee termijnen van president Roosevelt sterk is toegenomen als gevolg van de <i>New Deal</i> / de toenemende bemoeienis van de regering met het sociaaleconomisch beleid, die noodzakelijk was om de gevolgen van de Grote Depressie in de jaren dertig te bestrijden • Historici die het ontstaan van het <i>Imperial Presidency</i> dateren na 1945 redeneren dat de macht van de president onder president Truman sterk is toegenomen als gevolg van de nieuwe/actievere rol van de Verenigde Staten in de internationale verhoudingen na 1945 door de dreiging van de Koude Oorlog 	<p>2</p> <p>2</p>
26	<p>maximumscore 4</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Met (twee van de volgende) <ul style="list-style-type: none"> – de titel van de prent – de luxeartikelen/particuliere uitgaven van de man linksboven – de slechte staat van de nationale behoeften/het onderwijs/de defensie/de gezondheid/het welzijn onderin de prent • kan de opvatting van Galbraith worden geïllustreerd dat er (in de jaren vijftig) een kloof is ontstaan tussen particuliere rijkdom en publieke armoede / dat de consumptiemaatschappij en het gebrek aan overheidsbeleid leiden tot een verwaarloosde publieke sector/verslechtering van de kwaliteit van het bestaan (waardoor de prent kan dienen als illustratie bij zijn boek) 	<p>2</p> <p>2</p>

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

27 maximumscore 4

Kern van een juist antwoord is:

Martin Luther King zal in zijn campagne voor aanname van de *Civil Rights Act*:

- aanvankelijk publicatie van deze foto hebben toegejuicht, omdat deze foto de onderdrukking van de zwarten duidelijk maakt, waarvoor de wet een oplossing zou bieden / er meer draagvlak voor aanname van de wet zou komen 2
- maar dat, als blijkt dat het hier gaat om een politiek niet-bewuste/niet-actieve jongen / de rol van de agent niet zo negatief is als aanvankelijk leek / er meer bekend wordt over de achtergrond van de personen op de foto, de propagandistische waarde ervan afneemt 2

28 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

Door het massale verzet van de Amerikaanse bevolking (gevoed door de media) zag de Amerikaanse regering zich gedwongen om een einde te maken aan de oorlog.

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per examinator in het programma WOLF.

Zend de gegevens uiterlijk op 30 mei naar Cito.

De normering in het tweede tijdvak wordt mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Als het tweede tijdvak op uw school wordt afgenomen, zend dan ook van uw tweede-tijdvak-kandidaten de deelscores in met behulp van het programma WOLF.

6 Bronvermeldingen

- bron 1   ontleend aan: Lodovico Guicciardini, *Belgium dat is: Nederlandt, ofte beschrijvinge derselviger provincien ende steden*, Amsterdam 1648, pag. 39.
- bron 2   D.J. Roorda, *Ambassadeur in de Lage Landen*, William, Temple, *Observations upon the United Provinces*, Bussum 1978, pag. 93.
- bron 3   ontleend aan: *Vertoog ende openinghe om een goede, salighe ende generale vrede te maken in dese Nederlanden*, 1576, z.p.
- bron 4   A.Th. Van Deursen (ed.), *Resolutiën Staten-Generaal Oude en Nieuwe Reeks 1610-1670*, eerste deel 1610-1612, Den Haag 1971, pag. 570.
- bron 5   ontleend aan: G.N. Clark en W.J.M. van Eysinga, *Les conférences coloniales anglo-néerlandaises de 1613 et 1615*, Leiden 1940, pag. 51-52.
- bron 6   *Atlas van Stolk* nmr. 2826

- bron 7 S. Lorant, *The Glorious Burden, The History of the Presidency and Presidential Elections*, Lenox (Mass.) 1976, pag. 305.
- bron 8 Bernard Smith, *The Democratic Spirit, A Collection of American Writings from the Earliest Times to the Present Day*, New York 1945, pag. 619-626.
- bron 9 H. Aptheker (red), *A Documentary History of the Negro People in the United States. 1910-1932*, Secaucus (N.J.) 1973, pag. 564-565.
- bron 10 <http://www.ssa.gov/history/ssn/ssb36.html>
- bron 11 H. Johnson en H. Katz, *Herblock: The Life and Work of the Great Political Cartoonist*, New York 2009, pag. 172.
- bron 12 M.A. Berger, *Seeing through Race, a Reinterpretation of Civil Rights Photography*, Los Angeles 2011, pag. 37.